

△ V Praze 8. listopadu

Amerling - Doucha - Tyrš — pravý dušičkový, listopadový týden — až do duše to mrazí!

Amerling — pouhý už jen obláček, vznášející se vysoko daleko na obloze nad životem našich dnů, slabě lesklý červánek dávno zašlých dob, vyhaslých, vzdálených — skoro až do zapomenutí. Kdo dnes ví, čím byl Amerling? vlastně: kdo to dnes cítí?! Ideální zakladatel Budče, která již před rokem probuzení, rokem 1848, ve velkolepém směru měla starat se o moderně české vychování našich synů i dcer. Ideál všech našich starších učitelů národních, jimž vdechnul lásku ku zpytovné vědě a nadšení pro duševní povznešení národu. Ideál nás všech, kteří jsme po roku jmenovaném žíznili po vědě, ale čerpaném z myšlenkových zdrojů českých. Muž geniální, jehož velkou chybou bylo, že chtěl příliš mnoho, na svou dobu, na síly teprv se probouzejícího národu, na možnost jednotlivcovu; muž, jenž vytknul sobě cíle příliš široké, a uštván, umdlen, orel s přetlučenými křídly sklesl a nemohl dále. — Po více než dvě desetiletí byl poměrně — teď už nečinný, a také zapomenut. „Kámen ležící pod proudem národní řeky,“ jak sám napsal upřímně a žalně.

Doucha — reprezentant oné velké naší generace spisovatelské, která dokázala zázrak, písmem vzbudivši národ. Pilný jako včela, čistý jako křišťál, neúmorný jako voják. Stejně nadšený, nechť pěl krásné básně nebo se zabíral do nudných cedulkových prací lexikografických, nechť vzdělancům českým sděloval světová díla Shakespeara a Dantova nebo drobným dětem vypravoval události Robinsonovy. Dojemně žárlivý na jméno své spisovatelské a dětinsky vděčný za každý úsměv uznávající, nechť zjevil se mu od

kohokoli. To oboje, že každou práci svou podnikal s veškerým zápalem, že do ní vkládal celou duši svou a že chtěl vidět, práce ta že je vskutku na prospěch národu.

Tyrš — reprezentant doby naší nejnovější. Té doby, za níž národ probuzený vstoupil do života praktického a poznal, že k nastávajícímu jemu boji třeba tužiti se, třeba stejně mít vycvičeny, v plný a krásný soulad uvedeny veškeré své síly duševní i hmotné, — ideál Tyršův. O Tyršovi právě dnes a na tomto místě napsána slova tak vřelá, ze srdce k srdci jdoucí, že nemohu k nim připojit slov již význačnějších. Tyrš byl miláčkem národa, a lze říci, že je pro národ náš ctí, že miláčkem může mu býti jen muž tak zářně krásný. Zachovejme sobě všichni to jeho nadšení, tu jeho čistotu, a budoucnost je naše.

Tři významné pohřby v jednom témdni. Amerlingův byl nejtišší a odbyt ve vzdálí velkoměstského hluku, na snivých Hradčanech našich — i ten pohřeb ještě jakoby zrcadlem odvanutých dob! Douchův pohřeb veden na Vyšehrad, za všech lesklých forem, kteréž jsme si ustálili na poctu zesnulých svých výtečníků. Tyršův pohřeb zejtra pak bude rozhodně nejvelkolepější, nejdojemnější; pro velký časový význam zesnulého, pro tragický jeho, mysl i cit rozechvívající konec.

Ty naše pohřby! Kdo takto ctí vojíny své padlé, je věru hoden, aby z boje vyšel co vítěz korunovaný! Kvetoucí život, jenž na okamžik zatajil dech a zarazil postup svůj, aby vzdal poctu bojovníku odstupujícímu, — toť ráz těch pohřbů. Jakkoli to divně zní, je přece pravdou, že ony jsou svědectvím plného našeho, na všechny strany se po svém a samobytně vyvinujícího života. Jsou to pohřby české, jež ani jinde nemohou se s tak zvláštním dojmem díť jako v české Praze. Kdo viděl kdy v Římě velký pohřeb s tím skvoucím církevním leskem a s těmi řadami „sacconů“, bratrstev po věky již stávajících, kdo spatřil v Aténách pohřeb podobný významem svým, ale zas tak zcela jiný v rázu celkovém i ve všech jednotlivostech, nezapomene nikdy obrazů těch a jsou mu dokladem zvláštního života toho kterého národa. A cizinec spatřil-li některý ten pohřeb

náš v Praze, také na obraz ten více nezapomene a bude mu provždy upomínkou na samostatný život český.

Snad se změní časem svým nynější ráz pohřebních slavností našich, s postupem národního rozvoje a života; ale nechtěl bych mu prozatím — co do formy — ubrat rysu ani jediného. A přece bych zde řekl rád nějakou poznámku svou, zcela sice všeobecnou, nikoli ale snad neplodnou.

Naše „národní“ pohřby bývají někdy příliš nádherny, příliš drahé. Totiž na náš národ chudý a na naše potřeby životní. Je to arci psychologicky pochopitelné a ovšem také velice omluvitelné. Sebechudší rodina vynaloží na úctu svého zesnulého peněz nikoli nadbytečných, jen aby ulevila citu svému a dokázala tu lásku svou. A manifestaci celého národa nedá se vůbec tak snadno určit mez, zvláště jedná-li se o nově vzbouřený cit, jaký se osvědčil při úmrtí mužů jako Hálek nebo Beneš, Palacký nebo Sladkovský, Barák nebo Tyrš ajj. Ale pocta konaná mužům těm, oslňující její lesk, nezmizí z paměti a lesk ten stává se pak *všeobecným* pravidlem, obyčejem, a sebemenší odchylka od něho považovala by se pak již co újma úcty. Jak praveno: poroučet se u věci té nedá pranic, ani tomu kterému jednotlivci, ani tomu kterému spolku, vůbec nikomu, kdo peněžitou obětí chce osvědčit míru citu svého. Ale již se ta přílišnost, ku které jsem poukázal, cítí v lidu a lid náš si hledá formy nové. „Místo věnců“, „místo telegramů“ atd. zasílá příspěvky na živé účele národní, určuje peníze nadacím blahodějným, dává je přímo na pomníky umělecké, jež ovšem památku zesnulých krásně udržují dál a zároveň nám živým v tak mnohém ohledu jsou na prospěch.

Také ale těmito cestami není pomozeno ve všem a předně není pomozeno důkladně. Pomník se postaví, ku počtě zemřelého, k duševnímu podnětu živoucím; ale — na jak dlouho?! a kde? Jeden na Vyšehradě, druhý v Košířích, třetí ve Volšanech, čtvrtý na Malvazince, pátý nad Šárkou, šestý pod Žižkovem atd. A všechny ty hřbitovy mají, smím-li se tak vyjádřit, „života“ jen dočasného, velkoměstský vzrůst Prahy je za velmi krátký čas vytlačí již všechny dál, spojí někde ve velké pole „centrální“, města

vzdálené, nové a pusté. Co by bylo těm našim hrobům platno, kdyby i za peníze k tomu obětované byly zakoupeny „provždy“ nebo kdyby je všechny chránila munificence města Prahy a stály na jich pomnících nápisy tytéž jako na slavných hrobech pařížského Pére-Lachaise (proslulé to „concession à perpétuité“)? Až bude hřbitov „uzavřen“, bude dle našich norem ponechán pak ještě po dvacet let co veřejný sad — kosti můžeme ovšem jinam přenést, ale co *pak* s těmi velkými pomníky, jež vykouzliho umění sochařské, a těmi nádhernými kryptami, jež nám vyzdobili stavitelé, umělci naši? Nové domy obklopí ten sad mrtvých, proudící život prokletí si jím dlážděné ulice — máme přijít o památky své? Těch případů je po světě velmi málo, aby byl uprostřed živého města ponechán celý památný nějaký hrob, jako učinili ve Frankfurtu s hrobem matky Goethovy! My ale nechceme mít jen hrob některý jednotlivý, my chceme mít památku zachovánu *všech* těch, kdož nám reprezentují zmrtvýchvstání, nynější jitro našeho národu!

My sobě musíme tedy vyhledat způsob svůj, způsob třeba ne snad zcela nový, ale zajisté zcela po česku modifikovaný. Máme už tolik národních spolků — byl by snad spolek nový, další zbytečným, který by věc tu určil, pořádal a řídil pro budoucí časy, který by nám daroval péči svou nějaký tedy *Žalov*, *Slavín* neb jak by se to místo jmenovalo, určené na poctu *všech*, kdož vpravdě posloužili národu? — Podnik ten je národně vysoce důležitý: my jej *musíme* mít a *musíme* jej sobě jako vše ostatní sami provést! Nám nedaruje žádná kapitula naše nějaký pyšný Westminster, nepostaví žádná vláda nějaký Panteon, nevykouzlí žádný bohatec nějakou Walhallu — my si jej musíme postavit sami, ten *Žalov* českého srdce, ten *Slavín* českého ducha!

Zajisté nemyslím, aby proto *rovy* mužů našich zůstávaly nezdobeny, bez označení. Ve většině případů může ozdoba ta se ale zůstavit rodině a příbuzným zesnulého, jindy pak lze úpravu obstarat třeba i nějakým příspěvkem tedy národním, skrovným. Kdo stál kdy v tichém Ottensen u hrobu Klopstockova a viděl prostou tu kolem mříž a zelený ten

jednoduchý drn, přitom ale spatřil zde stále navštěvovatele pro památku básníka nadšené, snad pochopil, že mluvívá i hrob prostý řečí slavnou.

Úspory na pomnících hřbitovních, při pohřbu atd. učiněné odevzdávaly by se ale onomu spolku, který by dle potřeby sám k dalším ještě sbírkám veřejně vybízel a veškerý fond našeho Žalova vůbec spravoval. Spolek ten by musil arci také teprv rozhodnout, jakýmž způsobem by Žalov náš měl vlastně být zřízen. Sám jsem ve fejetonu zde svého času již upozornil na dva způsoby snadno možné. Předně by se mohly zvolit některé větší sady městské a vyzdobit hermami — mramorovými sloupky s mramorovými neb kovovými poprsími —, jako se stalo na římském Monte Pincio. Nebo by se mohly zbudovat krásné, volné arkády, do nichž by nastavěly se hermy ty celé nebo do výklenků alespoň poprsí pouhá. S myšlenkou touto souhlasil také Tyrš.

Se stavbou arkád mohlo by se začít dosti brzy; je třeba jen získat místo provždy zabezpečené a mít plán všem uměleckým požadavkům vyhovující, mimoto ale tak myšlený, aby hned prvně vyvedená částka arkád byla pro sebe celkem a každý pozdější přístavek aby organicky se k dříve vystavenému pojil. Stavěloť by se dle hotovosti peněžité i dle potřeby. Arci by potřeba hned na počátku byla značnější, neboť v Žalově našem by musili mít místo nejen oslavenci dnů nejnovějších, nýbrž i doby starší, bez ohledu na to, mají-li někde již pomník svůj nebo dosud rov prázdný.

A nejvhodnější místo pro Žalov český? — Vyšehrad?

NÁRODNÍ LISTY 9. listopadu 1884